

Ahti Planman, Pentti Mäkelä

Tabletti tutuksi

Perusteista lähtevä opas tavallisille käyttäjille

Tabletti tutuksi

**Perusteista lähtevä opas tavallisille
käyttäjille**

**Savonetti ry:n vertaisohjaajat
Ahti Planman ja Pentti Mäkelä**

© 2025 Pentti Mäkelä; Ahti Planman; Savonetti Ry

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B,
00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763
Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-9783-9

Sisällysluettelo

Lukijalle.....	5
1. Tabletin asennus ja käyttöönotto.....	7
1.1 Paketista ulos ja laitevalmistelut.....	7
1.2 Tabletin käynnistäminen.....	8
1.3 Kieli- ja alueasetukset, käyttöehdot.....	9
1.4 Wi-Fi-yhteys, käynnistys ei-korvaavana koneena.....	10
1.5 Google-tilille kirjautuminen.....	11
1.6 Turvallisuusasetukset.....	16
1.7 Päivitykset ja sovellukset.....	17
2. Perusteet ja käyttöliittymä.....	18
2.1 Tuotteen historia ja käyttötarkoitus.....	18
2.2 Laitteen fyysiset osat ja käynnistys.....	18
2.3 Käyttöliittymä ja perusnavigointi.....	21
2.4 Sovellusten avaaminen ja sulkeminen.....	22
2.5 Perustoimintojen ja eleiden kertaus.....	23
2.6 Vaihtoehtoinen navigointitapa.....	26
2.7 Näytön aikakatkaisun pidentäminen.....	27
3. Asetukset, verkkoyhteydet ja tiedostojen hallinta.....	27
3.1 Wi-Fi-yhteyden asettaminen.....	27
3.2 Bluetoothin käyttö.....	28
3.3 Asetukset yleisesti ja yksityisyyden suojaaminen.....	30
3.4 Päivitykset ja sovellusten hallinta.....	32
4. Sovellukset.....	33
4.1 Sovellusten asentaminen.....	35
4.2 Esimerkki: Yle Areenan lataaminen ja Yle-tunnuksen luo-minen.....	37
4.3 Sovellusten avaaminen.....	39
4.4 Sovellusten sulkeminen.....	39
4.5 Sovellusten poistaminen.....	40
5. Videoneuvotteluohjelma Zoom.....	40
5.1 Zoomin lataaminen Play Kaupasta.....	41
5.2 Zoom-kutsun vastaanottaminen sähköpostissa.....	41
5.3 Zoom-kokouksessa toimimisen alkuvaiheet.....	42
5.4 Aktiivinen osallistuminen Zoom-kokoukseen.....	44
5.5 Harjoitusten tekeminen Zoom-istunnon aikana.....	45

5.6 Kokouksesta poistuminen.....	49
6. Viestintä.....	49
6.1 Yleistä sähköpostista.....	49
6.2 Sähköpostin vastaanottaminen.....	50
6.3 Sähköpostin lähettäminen.....	50
6.4. Yleistä pikaviestimistä.....	53
6.5 WhatsAppin asentaminen puhelimen rinnalle.....	53
7 Tekstinkäsittely.....	55
7.1 Collabora Office.....	55
7.2 Google Docs.....	57
7.3 PDF-dokumentin katselu tabletin näytöllä.....	58
8 Sähköinen asiointi ja tiedonhaku.....	60
8.1 Yleistä digitaalisista palveluista ja nettiselaimista.....	60
8.2 Sähköiseen palveluun siirtyminen osoitteen perusteella.....	61
8.3 Tiedon hakeminen hakusanoja käyttämällä.....	61
8.4 Nettisivulle vievän kuvakkeen luominen kotinäytölle.....	63
8.5 Tiedonhaku tekoälysovellusta käyttäen.....	66
Liitteet ja niiden verkko-osoite.....	67
Liite 1 Terminologia.....	68
Liite 2 Sim-kortin asennus.....	68
Liite 3 Tehdasasetuksille palautus.....	68
Liite 4: Sovellusten ensikäynnistys.....	68
Liite 5: Tiedostojen hallinta.....	68
Liite 6: Zoomin hallinnointi.....	68
Liite 7: Esimerkki tiedonhausta – aiheena polvivaivat.....	69
Liite 8: Uuden tabletin valinta, ostaminen ja käyttöönotto.....	69

Lukijalle

Tämä opas on laadittu tukemaan tabletin alkeiskäytön harjoittelua joko itsenäisesti, yksilöllisesti ohjattuna tai tähän tarkoitukseen järjestetyissä opintopiireissä. Ensimmäinen versio oppaasta kirjoitettiin Savonetin keväällä 2025 järjestämien TaTu (Tabletti Tutuksi) -kurssien ohjaajien ja opiskelijoiden kurssimateriaaliksi. Kurssien laajuus oli 8 kpl 2 tunnin opintojaksoja ja eteneminen tapahtui ensi kertaa tablettia käyttävien oppilaiden edellyttämässä tahdissa. Oppaaseen sisällytettiin huomattavasti enemmän materiaalia kuin mitä kurssilla ehdittiin käsitellä, jotta opiskelijat saattoivat opintojaksojen välillä ja jälkeen jatkaa syventävää itseopiskelua oppaan mukaisesti.

Kursseilla saatujen kokemusten pohjalta opasta kehitettiin edelleen siten, että se voisi toimia sekä tulevien kurssien taustamateriaalina että itsenäisenä itseopiskeluaineistona.

Yksi keskeinen kurseilla saatu opetus oli se, että alkeiskäytön opettelussa on olennaista edetä riittävän hitaasti. Esimerkiksi peruseleiden (kosketusnäytön ohjaustoimien) harjoitteluun ensikertalaisen kannattaa käyttää runsaasti aikaa. Tämä aika säästyy moninkertaisesti myöhemmässä opiskelussa, kun siirtyminen eri näyttötyyppien ja sovellusten välillä sujuu luontevasti ja vaistomaisesti.

Opas sisältää suuren määrän näytönkaappauskuvia, joista osa on kuvattu käsi-varalta kännykän kameralla. Osa kuvista on lisäksi tilan säästämiseksi skaalattu melko pieneen kokoon, sillä niiden tarkoitus on lähinnä hahmottaa sitä, missä kohtaa tiettyä prosessia ollaan menossa. Tarkemman kuvan ohjetta seuraten koneella työskentelevä näkee oman tablettinsa näyttöruudulla. Jos opasta lukiessa ei ole samalla suorittamassa asennusta tai muita opastettuja toimintoja, kannattaa kuvat ohittaa nopealla vilkaisulla.

Opetus- ja harjoittelukoneena tässä oppaassa on käytetty Lenovo Tab M10 –tablettitietokonetta ja sen Android-käyttöjärjestelmää (versio 10). Kyseinen konemalli oli 2020-luvulla laajassa käytössä mm. hyvinvointialueiden kotihoidon piirissä, mihin se oli valikoitunut riittävän monipuolisena ja kestäväenä ja kuitenkin hinnaltaan suhteellisen edullisena ratkaisuna. Vielä tuotantokäytöstä poistettunakin nämä perustason tabletit ovat osoittautuneet monipuolisiksi ja hyvin toimiviksi koulutuskoneiksi, vaikka eivät olekaan enää tietoturvapäivittysten piirissä. Juuri tämän tablettimallin valintaan vaikutti ratkaisevasti se, että Savonetti sai lahjoituksena erän kyseisiä käytöstä poistettuja tabletteja käytettäväksi ikäihmisten digitaitojen koulutukseen.

Opas on laadittu Savonetin vertaisohjaajien yhteistyönä marras-tammikuussa 2024-25 käyttäen pohjana Chat GPT:llä tuotettuja sisältörunkoja. Oppaan testaamiseen ovat osallistuneet myös muutamat Savonetin asiakkaat omien ohjaajiensa opastamana sekä ensimmäisten TaTu-pilottikurssien ohjaajat ja opiskelijat, joille esitämme lämpimät kiitokset heidän tuestaan ja kannustuksestaan. Toivomme, että oppaasta on apua monille aloitteleville tabletin käyttäjille!

Siilinjärvellä helmikuussa 2025
Ahti Planman ja Pentti Mäkelä

Uuden painoksen kuvausta:

Pilotointien yhteydessä oppaassa havaittiin kehittämistarpeita, joita lähdettiin toteuttamaan huhtikuussa pidettyjen pilottikurssien aikana. Esimerkiksi oppaan ensimmäisestä versiosta puuttuivat kuvaukset monien sovellusten ensiavaamisesta. Kun esim Gmail avataan ensimmäistä kertaa, hämmentyy kokematon käyttäjä niistä monista kysymyksistä, joihin pyydetään ottamaan kantaa. Sama koskee myös Chrome-selainta, PlayKauppa-sovellusta ja itse asiassa kaikkia esiasennettuja ja uusia, PlayKaupasta ladattuja sovelluksia. Näitä tilanteita koskevat kuvaukset on lisätty tähän korjattuun versioon liitteeksi 4. Lisäksi on kuvattu hiukan tarkemmin kotinäytön, sovelluspalkin ja sovellusten hakunäytön keskinäistä suhdetta ja sovellusten järjestelyä näytöllä. Myös näytönäppäimistön kuvausta on laajennettu.

Joitakin aloittelijalle vähemmän tärkeitä osia (kuten esim. Zoomin hallinnointi) on siirretty verkkoon talletetuiksi liitteiksi, jotta painetun oppaan sivumäärä (ja hinta) on saatu pidettyä kohtuullisena. Oppilaiden toivoma ohjeistus oman uudemman tabletin hankinnasta koottiin kirjan verkkokansioon liitteeksi 8. Oppaan sivukoko muutettiin A5:ksi, mikä sopii paremmin julkaistavalle kirjalle.

Toivottavasti moni aloittelija pääsee näin täydennetyn oppaan avustuksella hyvään alkuun myös oman tabletin hankinnassa ja käyttöönotossa ja sitä kautta digitalisoituvan yhteiskunnan monien palveluiden käytössä!

Siilinjärvellä heinäkuussa 2025
Ahti Planman

1. Tabletin asennus ja käyttöönnotto

Ennen laitteen käyttöönnoton aloittamista on kosketusnäyttöön ensi kertaa tutustuvien hyvä harjoitella **näytön kosketustekniikoita** tähän tarkoitukseen varatulla jo valmiiksi asennetulla koneella. Erityisen tärkeää on erottaa nopea napautus ja pidempi painallus. Myös pyyhkäisyä on hyvä harjoitella ja oppia erotamaan avoin pyyhkäisy (kotinäytölle vievä) näytön keskikohdalle pysäyttävästä pyyhkäisystä (siirtyminen moniajonäytölle). Yksi usein virhetilanteita aiheuttava seikka on se, että näytön reunat ovat aktiivisia alueita, joiden hipaisu saattaa aiheuttaa yllättäviä tilanteita. Esimerkiksi pikkusormen, ranteen tai hihan hipaisu näytön reunaan saattaa palauttaa edelliselle näytölle, mikä on hyvin hämäävä tilanne aloittelijalle. Ensikertalaisille tabletin käyttäjille on syytä painottaa sitä, että kosketusnäytön käyttö ei ole kenellekään synnynnäinen taito, vaan se pitää opetella. Parempi on tehdä se tietoisesti eikä kantapään kautta!

Lenovo M10 -tabletin käyttöönnotto on melko yksinkertainen prosessi. Alla ovat vaiheet, joita seuraten voit suorittaa laitteen käyttöönnottoon itsenäisesti.

HUOM: Kokemus on osoittanut, että kannattaa edetä hitaasti ja harkitus-ti. Turha hosuminen johtaa syrjäpoluille, joilta voi olla vaikeaa palata takaisin oikeaan kohtaan. Harkittu eteneminen säästää paljon aikaa ja vaivaa.

Kun samoja koneita on asennettu uudelleen muutaman kuukauden välein, on huomattu, että asennusproseduurin vaiheet ja sanoitukset voivat ajan kuluessa muuttua, vaikka asennetaan täsmälleen samanlaisia koneita. Tämä johtuu siitä, että asennuksen loppuvaiheen (verkkoon kytkeytymisen jälkeiset) yksityiskohdat tulevat verkosta eivätkä siis ole koneeseen sisäänrakennettuja. Tämä on hyvä muistaa jatkossakin: Jos näytöllä ei näykään täsmälleen samoja sanamuotoja kuin oppaassa, on käytettävä omaa harkintaa. Seuraavassa asennuksen vaiheet on kuvattu tiiviisti luettelomuodossa.

1.1 Paketista ulos ja laitevalmistelut

- **Avaa pakkaus** ja varmista, että kaikki tarvittavat osat ovat mukana: tabletti, laturi ja mahdolliset muut lisävarusteet (**kuvat 1.1.1 – 1.1.3**). Laatikon pohjan tarrasta näkyy mm. valmistumisvuosi (tässä 2021).
- **Poista mahdolliset suojamuovit** ja liimat laitteen näytöltä.

Kuva 1.1.1 Pakkaus päältä

Kuva 1.1.2 Pakkaus alta

Kuva 1.1.3 Pakkauksen sisältö

1.2 Tabletin käynnistäminen

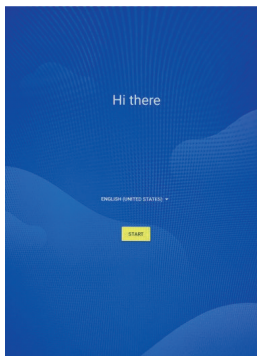
- **Liitä laite sähköpistokkeeseen** liittämällä johto ja pistoke yhteen ja kytke-mällä johto koneen alaosan liittimeen ja sähköpistorasiaan.
- **Käynnistä tabletti** painamalla noin 3–5 sekuntia virtapainiketta, joka on pienempi painike laitteen pitemmällä sivulla (**Kuva 1.2.1**) kunnes näyttö syt-tyy, **Kuva 1.3.1**.
- **Odota jonkin aikaa**, jos kone ei käynnisty heti; jos akku on aivan tyhjä, kestää jonkin aikaa ennen kuin kone voi käynnistyä
- **HUOM:** Jos näyttö pimenee kesken kaiken, painaise uudelleen lyhyesti vir-ta-painiketta. Näytön sammumisen oletusarvo on säädetty liian pieneksi (10 s), mikä aiheuttaa pimenemisen.

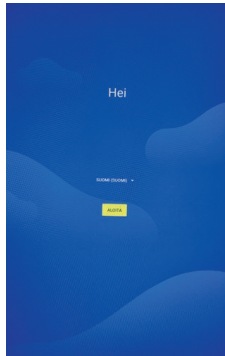
Kuva 1.2.1 Fyysiset painikkeet, virtapainike oikealla

1.3 Kieli- ja alueasetukset, käyttöehdot

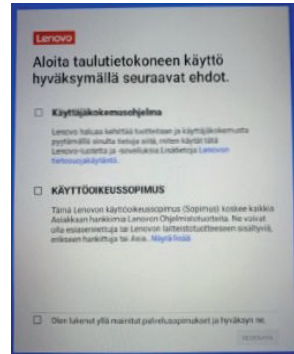
- Kun tabletti käynnistyy ensimmäistä kertaa, **valitse kieli (Kuva 1.3.1)**
- **HUOM:** Älä paina START-painiketta, ennen kuin olet valinnut kielen. Kie-livalikko tulee näkyviin painamalla tekstiä ENGLISH (UNITED STATES). Kun olet onnistuneesti valinnut suomenkielen, START-painike muuttuu muotoon ALOITA
- **Paina ALOITA-painiketta (Kuva 1.3.2)**

Kuva 1.3.1 Kielen va-linta

Kuva 1.3.2 Terveh-dys suomeksi

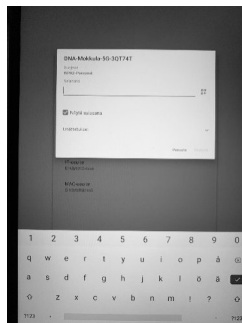
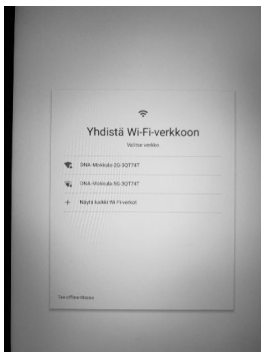
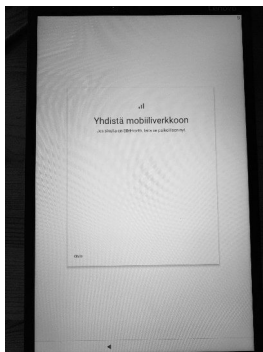

Kuva 1.3.3 Käyttöehdot

- Seuraavaksi kone pyytää hyväksymään käyttöehdot (**Kuva 1.3.3**). Sinisten linkkien takaa voit lukea tietosuojakäytännön ja sopimusehdot, jotka ovat pitkiä ja vaikeasti ymmärrettäviä, eikä niihin voi vaikuttaa. Jos konetta ha-luaa käyttää, ne on hyväksyttävä.

1.4 Wi-Fi-yhteys, käynnistys ei-korvaavana koneena

- Tabletti ehdottaa yhdistämistä mobiiliverkkoon. Tässä oppaassa oletetaan, että toimitaan Wi-Fi-yhteydellä, joten ohitetaan tämä vaihe. Paina **Ohita** vas. alakulmassa (**Kuva 1.4.1**).
- Seuraavaksi tabletti pyytää sinua yhdistämään **Wi-Fi-verkkoon** (**Kuva 1.4.2**).
- **Valitse verkko** näytöllä näkyvien verkkojen listasta ja syötä tarvittaessa verkon salasana (**Kuva 1.4.3**). Internet-yhteys on tarpeen myöhemmin esimerkiksi Google-tilin luomista varten. Yleensä niissä paikoissa (kuten kirjastoissa), missä tabletin käyttökoulutusta järjestetään, on käytettävissä avoin verkko (esim. SJ-Open), mikä ei vaadi salasanaa. Usein käytetään myös älypuhelimien tarjoamia **HotSpot (mobiilitukiasema)**-verkoja. Jos tällaisen mahdollisuuden avaa lähellä olevalla puhelimella, näkyy verkkoluettelossa esim. iPhone-Ahti -tyylinen verkkoyhteys.

Kuva 1.4.1 Mobiiliverkko Kuva 1.4.2 Wi-Fi-verkko Kuva 1.4.3 Wi-Fi:n salasana

- Yhteyden muodostumisen jälkeen kone lähtee **tarkistamaan päivityksiä** (**Kuva 1.4.4**), mikä voi kestää jonkin aikaa. Yleensä tässä vaiheessa ei tarvitse tehdä muuta kuin odottaa seuraavaa näyttöä.
- Seuraavan näytön otsikko on **Kopioi sovelluksia ja tietoja**. Nyt kun konetta otetaan käyttöön uutena itsenäisenä koneena (ei korvaamaan vanhaa), painetaan vasemmasta alanurkasta **Älä kopioi** (**Kuva 1.4.5**)
- Tämän jälkeen kone pyörittää joitakin tarkistuksia, jotka eivät vaadi toimenpiteitä.

Kirja lähtee aivan alkeista eli siitä, kun laite puretaan pois tehtaan paketista. Asennus käydään tarkasti läpi ja jokaisesta vaiheesta on liitetty mukaan selityksillä varustettu kuvakaappaus. Koneen asetuksista käydään läpi tärkeimmät keskittyen tietoturvaan ja yksityisyyden suojaan liittyviin kohtiin. Kosketusnäytön alkeet kuvataan perusteellisesti kiinnittäen huomiota näytön käsittelyn ohjauseleisiin ja erilaisiin navigointitapoihin sekä moniajon hallintaan. Sovellusten elinkaari käsitellään kattavasti asentamisesta, avaamiseen, sulkemiseen, päivittämiseen ja poistamiseen. Myös sovellusten ryhmittely eri tavoin käydään läpi. Viestintää käsitellään monipuolisesti kattaen sähköpostin (Gmail), pikaviestinnän (WhatsApp) ja videkokoukset (Zoom). Tekstinkäsittelyn alkeet käydään läpi kahden erityyppisen sovelluksen avulla (Collabora Office ja Google Docs). Tiedonhaussa on esitelty perinteisen Google-haun rinnalla myös tekoälyn käyttöä. Kirjaan sisältyy useita verkkoon tallennettuja syventäviä liitteitä, joista laajimmassa käsitellään tekoälyavusteisesti uuden perustabletin valintaan ja hankintaan liittyviä kysymyksiä.